

Alusta alkaen

1 Mooseksen kirjan luentosarja Savonlinnan tuomiokirkossa torstaisin klo 19-20. Kirkkoherra Sammeli Juntunen

1. kerta (27.9.2007). 1 Moos 1:1-5

Olin kerran pienessä kirkossa USA:n keskilännessä. Pastori piti raamattukoulua. Hän kyseli penkeissä istuvilta seurakuntalaisilta heidän lempikohtiaan Raamatusta. (USA:n herätyskristillisissä piireissä on yleistä, että ihmiset opettelevat pitkiä pätkiä Raamatusta ulkoa.) Seurakuntalaiset kertoivat jakeita Johanneksen evankeliumista ja Paavalin kirjeistä, jakeita uudestisyntymisestä ja hengellisistä siunauksista ja armolahjoista ja sellaisesta. Lopulta tuli seurakunnan vanhimman jäsenen, lähes 100 –vuotiaan mummon vuoro. Odotin kuulevani jotain syvällistä ja koeteltua hengellisyyttä, kun tuo mummo aloitti narisevalla englannin kielellä: ”Minulle on nuoruudestani saakka ollut kaikkein tärkein se kohta, että ’Alussa Jumala loi taivaan ja maan.’”

Vanhuksen lausuma tuntui pettymykseltä. Olisin odottanut jotain hienompaa. Jokainenhan tuon jakeen tietää.

Mutta tosiasiasa siihen sisältyy aivan valtavia väitteitä.

”Taivas ja maa” tarkoittaa kaikkea, mitä on.

”Luoda” tarkoittaa tyhjästä tekemistä. (On kuitenkin mahdollista, että aivan alun perin tyhjästä luominen ei olisi ollut tekstin inhimillisten kirjoittajien mielessä. Jotkut eksegeetit tulkitsevat jakeen 1 otsikoksi koko jaksolle 1 Moos 1:2-2:3.)

Kun ihminen tekee jotain, hän tarvitsee jotain aiemmin olemassa olevaa ainetta, vaikkapa puuta tai rautaa tai savea. Mutta Jumalan kohdalla on toisin. Jumalalla ei alussa ollut mitään, oli pelkkää tyhjiyttä eikä sitäkään. Mutta Jumala kuitenkin oli. Ja Jumala loi. Luomalla Jumala sai aikaan, että täydestä olemattomuudesta putkahti olemassaoloon luomakunta, taivas ja maa.

Jopa niinkin perustava asia kuin *aika* on Jumalan luomus. Kun aika alkoi ”alussa”, niin Jumala oli olemassa jo ennen sitä. Tai oikeastaan ei voi sanoa ”ennen sitä”, koska silloin ei ollut mitään ”ennen” tai ”jälkeen”, jos kerran aikaa ei ollut.

Vielä 100 vuotta sitten tieteessä ja filosofiassa ajateltiin, että tuollainen voi olla hurskasta mielentilaa, mutta ei totta. Vielä 1800 –luvun tieteessä ajateltiin, että aika ja aine ovat aina olleet olemassa. Tieteellinen totuus oli, että ”ex nihilo nihil fit” eli tyhjästä on paha nyhjästä. Myös antiikin ja keskiajan suuret kristityt teologit, esim. Tuomas Akvinolainen, olivatkin sitä mieltä, että luomiseen tyhjästä ei voi päätyä järjen eli tieteen keinoin. Vain Raamatun perusteella voimme hänen mukaansa tietää, että Jumala saattoi nyhjästä tyhjästä ja siksi maailmankaikkeuden aine on kerran ajan alussa luotu.

Tätä taustaa vasten meille kristityille on erityisen positiivista, että moderni luonnontiede eli fysiikka on tullut (ainakin yleisimmin kannatetussa teoriassaan) siihen tulokseen, että maailmankaikkeus on syntynyt ns. alkuräjähdyksessä, ns. singulariteetista.

Aikakin on syntynyt ajanhetkellä 0. Silloin maailmankaikkeus oli ns. singulariteetti eli ulottuvuudeltaan 0 ja tiheydeltään ääretön piste. Alkuräjähdyksessä n. 15 miljardia vuotta sitten

alkoivat aika ja avaruus ja aine ja energia. Aika alkoi kulua, avaruus alkoi laajeta ja energia muuttua aineeksi. Ensin kvarkeiksi, elektroneiksi, protoneiksi. Noin sekunnin kuluttua oli vety - ja heliumatomeita, myöhemmin monimutkaisempia atomeita. Noin miljardin vuoden kuluttua alkuräjähdyksestä aine alkoi tiivistyä galakseiksi, tähdiksi ja pleneetoiksi. Yhä tuo kaikki jatkaa alkuräjähdyksessä tapahtunutta ajan ja avaruuden laajenemista. Näin kerrotaan Stephen Hawkinin 1996 ilmestyneessä kirjassa Ajan lyhyt historia.

Luonnontiede ei toki voi tietää, että oliko alkuräjähdyksen takana jokin Jumala tai jumaluus. Se ei voi päästä negatiiviseen aikaan eli aikaan ennen singulariteettia. Tai voi niinkin matemaattisesti laskea (mm. Hawkin tekee näin), mutta se on pelkkää spekulatiota eikä enää tiedettä, ei ainakaan sellaista, joka ylittäisi perustelujensa pitävyydessä uskonnollisen uskon.

Mutta Raamatusta me voimme lukea: ”Alussa Jumala loi taivaan ja maan”.

Jos tämän kääntää nykykielelle, se tarkoittaa sitä, että Jumala sai aikaan alkuräjähdyksen, josta kaikkeus syntyi, aika, aine, energia, avaruus. Ja tähän kokonaisuuteen kuulumme mekin ja tämä kirkko.

Tiede on kehittynyt sikäli lähemmäs Raamattua, että nyt sen mukaan ei ole järjetönä uskoa Jumalan luoneen alussa kaiken tyhjistä. Se on ihan järkevää hypoteesiä.

Jumala ei siis tarkoita mitään ihmismielen pikkuista kuvitelmaa. Jumala ei ole ”minun henkilökohtainen jumalakuvani”, josta saan eettisyyttä. Jumala on Hän, joka sai aikaan sen, että ajanhetkellä 0 singulariteetista pokahti olemassaoloon aika, avaruus, energia ja materia.

Rippikoululaiset kysyvät joskus, että entä jos kaikki vain lakkaisivat uskomasta Jumalaan. Miten Jumalan sitten kävisi? Eikö Jumala häviäisi? – Ei tietenkään. Jumala ei ole meidän uskomisestamme kiinni. Hän on tähtienkin Luoja. Tai niin kuin apostoli Paavali opetti Ateenan filosofeille:

Jumala, joka on luonut maailman ja kaiken, mitä siinä on, hän, joka on taivaan ja maan Herra, ei asu ihmiskäsin tehdyissä tempeleissä. Häntä ei myöskään palvella ihmiskäsin, ikään kuin hän tarvitsisi jotakin – itse hän antaa kaikille elämän, hengen ja kaiken muun. ... hän on luonut koko ihmissuvun, kaikki kansat asumaan eri puolilla maan päällä, hän on säätänyt niille määrääjat ja asuma-alueiden rajat, jotta ihmiset etsisivät Jumalaa ja kenties hapuillen löytäisivät hänet. Jumala ei kylläkään ole kaukana yhdestäkään meistä: hänessä me elämme, liikumme ja olemme. (Apt 17:24-28)

”Itse hän antaa kaikille elämän, hengen ja kaiken muun. Hänessä me elämme, liikumme ja olemme.” Hän on kaiken takana oleva perimmäinen todellisuus, joka vaikuttaa sen, että kaikki pysyy olemassaolossa. Jos Jumala lakkaisi hetkenkin vaikuttamasta luodussa olemassaolossa, kaikki vaipuisi takaisin olemattomuuteen, josta Jumala on se kutsunut olemaan. Ps 90:2.

”Jo ennen kuin vuoret syntyivät,
ennen kuin maa ja maanpiiri saivat alkunsa, sinä olit.
Jumala, ajasta aikaan sinä olet. (Ps 90:2)

Herää kysymys siitä, miten Jumala kaiken loi. – Tähän Raamattu vastaa omalla tavallaan. Meidän on otettava huomioon, että tämä Raamatun teksti on kirjoitettu ehkä n. 2500 vuotta sitten. Se on

Jumalan sanaa, Jumalan ilmoitusta. Mutta Jumala on kirjoittanut sen ihmisten kautta. Ja hän on käyttänyt siihen 2500 vuotta sitten eläneiden ihmisten luonnontieteellisiä kykyjä. Monessa suhteessa ne kyvyt olivat alkeellisemmat kuin mitä nykyisessä fysiikassa tai biologiassa on. Ei varmaankaan pidä paikkaansa, että taivaan ja maan luominen tapahtui 6 päivässä 6000 vuotta sitten.

Raamatusta ei siis pidä etsiä luonnontieteellisiä totuuksia tai yrittää väentää sitä pakolla sopimaan luonnontieteen tuloksiin. Pitää hyväksyä se, että Jumala on mukauttanut sanansa sen kirjoittaneiden ihmisten tietotasoon. Mutta kun sen tekee, löytää Raamatusta valtavasti Jumalaa, maailmaa ja ihmistä koskevaa viisautta, joka on pätevää yhä tänään.

Maa oli autio ja tyhjä, pimeys peitti syvyydet, ja Jumalan henki liikkui vetten yllä.
Ja Jumala sanoi: Tulkoon valo! Ja valo tuli. (1 Moos 1:2-4)

Vaikka maa oli jo kaiken alussa kutsuttu olemassaoloon, se oli itsessään pelkkää kaaosta – muodoton, autio, tyhjä, pimeä ja märkä syvyys.

Kun minä nuorena katsoin sisimpääni, niin minua vastassa oli samanlainen autio, tyhjä ja pimeä syvyys. Tyhjä kuin rappukäytävä.

Jumala ei vieroksu tyhjää pimeyttä. Hänen Henkensä liikkui jopa alun tyhjän kaaoksen yllä. Jumalan Hengen liikkumista kuvaava sana saattaa kommentaarien mukaan tarkoittaa kyyhkysen räpistelyä tai linnun hautomista. Joka tapauksessa idea on, että alun kaaoksessa Jumalan Henki liikkui siunaten ja lämmittäen sitä, että siitä voisi syntyä jotain hyvää.

Sitten Jumala aloitti alkukaaoksen muovaamisen, jotta siitä tulisi kaunis, hyvä, järjestynyt kokonaisuus.

Toisin sanoen: Jumala alkoi tuoda kaaokseen informaatiota.

Uskoakseni tämä voisi olla myös nykyfysiikan käsitys kaikkeuden synnystä. Alkuräjähdyksen ensi hetkillä todellisuus oli täysi kaaos, mutta siihen alkoi syntyä järjestystä., kun aine ja energia erottuivat toisistaan, kun kvarkit, elektronit ja protonit erottuivat toisistaan.

Raamattu kuvaa sen ajan ihmisten tuntemaan hienojakoisimman asian luomisen ensin. Se on valo. Perustavin jako on se, kun pimeyteen tulee valo. Kaaoksesta alkaa erottua eri asioita. Ensin valo erottuu pimeydestä.

Jumala näki, että valo oli hyvä. Jumala erotti valon pimeydestä, ja hän nimitti valon päiväksi ja pimeyden hän nimitti yöksi. Tuli ilta ja tuli aamu, näin meni ensimmäinen päivä. (1 Moos 1:4-5)

Me tiedämme Raamatun ajan ihmisiä paremmin sen, että valon ja pimeyden eli päivän ja yön vaihtelu johtuu maan pyörimisliikkeestä. Se puoli maasta on valossa, joka on aurinkoon päin. Ja silloin vastakkaisella puolella on yö.

Tämä tieto saattaa aiheuttaa, että joku sanoo, ettei valossa ja pimeydessä, yön ja päivän vaihtelussa, mitään ihmeellistä ole. Mutta on niissä. Yö ja päivä ovat Jumalan säätämiä järjestyksiä. Useimmille meistä ne ovat niin tavallisia, ettei niissä ole mitään ihmeellistä.

Mutta ehkä kaikille ei näin ole. Pitkässä työttömyydessä vuorokausirytmisi saattaa mennä sekaisin. Kun ei voi eikä saa nousta aamulla työhön, ilta ja aamu voivat sekoittua yhdeksi puuroksi. Kun en itse ole joutunut kokemaan, en tiedä, mitä se on. Mutta ehkä siinä voisi auttaa tämä lapsellinen ja simppele Jumalan luomistyön ajattelu: Jumala on tehnyt valon ja pimeyden, hän on erottanut toisistaan päivän ja yön. Hän on tehnyt vuorokausirytmisi, joten se on Hänen lahjaansa minulle. Päivän ja yön vaihtelu ei ole kiinni taloudellisista suhdanteista tai työllisyystilanteesta, vaan Luojusta.

Miten valo voi olla ennen auringon ja kuun luomista? – Siihen palataan ensi keralla.

Miten Jumala loi valon? Hän *sanoi*: Tulkoon valo. Ja valo tuli. Kun ihminen sanoo jotain, se ei vielä tapahdu (paitsi joskus. Kun puheenjohtaja sanoo: ”Julistan kokouksen avatuksi”, niin nämä sanat sanomalla kokous on avattu. Tai kun tuomari sanoo, että syytetty on todettu syyttömäksi, niin silloin hän sitä on. Mutta näin on vain joissain ihmisen sanoissa. Jos minä sanon: valot sammukoot, niin eivät ne vielä sillä sammu. Tarvitaan suntio, joka ne sammuttaa). Mutta Jumala tapauksessa hänen sanansa on voimakas, kuin mahtavimman taikurin taikasana, joka saa pelkän sanan voimalla tapahtumaan sen, mitä hän sanoo.

Tämä ajatus on yleinen muuallakin Vanhassa testamentissa. Ps 32:6

Herra on sanallaan luonut taivaat,
suunsa henkäyksellä tähtien joukot.

VT:n kokoamisen aikana 1000 – 500 eKr. ajatus Jumalan sanasta oli tärkeä. Useissa kohden VT:n profeettakirjoja on sanat ”Jumalan sana tuli profeetta X:lle”. Vuosisatoja profeetat puhuivat israelilaisille Jumalan sanaa. Sen mukaan tuho ja tuomio tulisivat, elleivät he käänny pois jumalattomasta menostaan, epäuskosta, epäjumalien palvonnasta ja köyhien sortamisesta. V. 585 eKr tuo profeettallinen Jumalan sana toteutui sitten vastaansanomattomasti, Jerusalemi hävitettiin ja kansa vietiin pakkosiirtolaisuuteen, Baabelin vankeuteen. Profeettojen puhuma Jumalan sana oli toteutunut. Se oli osoittautunut todeksi, vahvaksi ja vaikuttavaksi.

1 Mooseksen kirjassa sanotaan, että Jumalan sana on myös luonut maailman. Sama Jumalan sana myös antaa ihmiselle mielekkyyden. Siksi Jeesus sanoi:

Ei ihminen elä yksin leivästä, vaan jokaisesta sanasta, joka Jumalan suusta lähtee.

Kun ihminen etsii Raamatusta Jumalan sanoja sielunsa ravinnoksi, niin siinä ei ole kyse vain jostain ”hartaudesta” tai hymistelystä. Jollain käsittämättömällä tavalla on kyse siitä, että jumalallinen sana, jolla maailmankaikkeus on luotu, voi olla myös ihmisille kuultua, luettua, uskottua ja omaksuttua.

Aika kova väite.

Miten se voi olla mahdollista? (Ehkä jossain määrin luonnontieteen avulla. Luetaan ”luonnon suurta kirjaa” ja löydetään suunnittelun kieli esim. fysiikalla, jonka parustana on se, että matematiikan kieli sopii maailman rakenteen hahmottamiseen). Vanhassa testamentissa asiaa lähestytään käsitteen Viisaus avulla. Sananlaskujen kirjassa jumalallinen Viisaus on vähän sama asia kuin luova Jumalan sana. Viisaus kertoo itsestään Snl 8:22-31

”Minut Herra loi ennen kaikkea muuta,
luomisensa esikoisena, ennen taivasta ja maata.

Iankaikkisuudesta minä sain alkuni,
 kaiken alussa, ennen kuin maata oli.
 Kun synnyin, ei syvyyksiä vielä ollut,
 ei lähteitä tuomaan niiden vettä.

Ennen kuin vuoret pantiin sijalleen,
 ennen kuin oli kukkuloita, minä synnyin,
 ennen kuin hän teki maat ja mannut,
 ennen kuin oli hiekan jyvääkään.
 Olin läsnä, kun hän pani taivaat paikoilleen
 ja asetti maanpiirin syvyyksien ylle,
 kun hän korkeuksissa teki taivaan pilvet
 ja sai syvyyden lähteet kumpuamaan,
 kun hän pani merelle rajat,
 loi rannat patoamaan sen vedet,
 ja kun hän lujitti maan perustukset.

Jo silloin minä, esikoinen, olin hänen vierellään,
 hänen ilonaan päivät pitkät,
 kaiken aikaa leikkimässä hänen edessään.
 Maan kiekko oli leikkikalunani, ilonani olivat ihmislapset.

Tämä jumalallinen viisaus on sama kuin se sana, jonka sanomalla Jumala loi. Jumalan viisaus eli järki välittyi luomisen alussa kaaokseen ja muovasi siitä maailman.

Sananlaskujen kirjan mukaan sama luomisen jumalallinen Viisaus haluaa olla tekemisissä ihmisten kanssa.

"Nyt, lapset, kuulkaa minua!
 Hyvin käy sen, joka minun tietäni kulkee.
 Kuulkaa neuvojani, niin viisastutte,
 älkää lyökö niitä laimin.
 Hyvin käy sen, joka minua kuulee,
 päivästä päivään valvoo ovellani,
 valppaana odottaa sen kynnyksellä.
 Joka minut löytää, löytää elämän,
 hänet Herra ottaa suosionsa.
 Pahoin käy sen, joka minua uhmaa, joka minua vihaa, rakastaa kuolemaa."

Tämäkin on aika lohdullista. Minä voin saada harmoniaa ja elämää sisäiseen tyhjyyteeni, kun etsin Jumalan viisautta. VT:n mukaan se tarkoittaa Jumalan tahdon mukaan elämistä.

Mutta ei meiltä onnistu Jumalan lain mukaan eläminen. Miten me sitten voimme saada Jumalan luovan sanan oman pimeytemme valaisijaksi?

Uudessa testamentissa asiat paljastuvat 1000 kertaa Vanhaa testamenttia ihanammaksi. Joh 1:1-14:

Alussa oli Sana. Sana oli Jumalan luona, ja Sana oli Jumala.
 Jo alussa Sana oli Jumalan luona.

Kaikki syntyi Sanan voimalla.
Mikään, mikä on syntynyt,
ei ole syntynyt ilman häntä.

Hänessä oli elämä,
ja elämä oli ihmisten valo.
Valo loistaa pimeydessä, pimeys ei ole saanut sitä valtaansa.

Maailmassa hän oli,
ja hänen kauttaan maailma oli saanut syntynsä,
mutta se ei tuntenut häntä.
Hän tuli omaan maailmaansa,
mutta hänen omansa eivät ottaneet häntä vastaan.

Mutta kaikille, jotka ottivat hänet vastaan,
hän antoi oikeuden tulla Jumalan lapsiksi,
kaikille, jotka uskovat häneen.

Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme.
Me saimme katsella hänen kirkkauttaan,
kirkkautta, jonka Isä ainoalle Pojalle antaa.
Hän oli täynnä armoa ja totuutta. (Joh 1:1-14)

Luomisen Sana, jonka välityksellä Jumala teki kaiken ja antoi sille kauneuden, hyvyyden ja järjestyneen muodon, on persoona. Jumalan luova sana on ”hän”. Hänessä oli elämä, ihmisten valo. Ja tuo persoona, jolla Jumala kerran sanoi: Tulkoon valo!, hän on tullut lihaksi eli meidän tasollemme.

Tässä on kristinuskon ydin. 1 Mooseksen kirjassa se on vielä kätkeyty ja hämärä. Mutta myöhemmin Raamatussa se valottuu ja silloin näkyy, että se on rivien välissä jo Raamatun alussa.